

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: Nissen og Madamen

Citation: Andersen, H. C.: "Nissen og Madamen", i *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 316. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890593202112/facsimile.pdf> (tilgået 18. september 2021)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Nissen og Madamen

Nissen og Madamen blev trykt første gang i Folkekalender for Danmark 1868, der udkom december 1867.

Erik Dal siger på baggrund af et brev fra A til redaktøren af Folkekalenderen, boghandler Lose, 29.11.1866, at eventyret er skrevet i efteråret 1866, men at A holdt det tilbage, fordi »det trænger til at beaandes« (Vilhelm Pedersen's illustrationer i Folkekalender for Danmark 1853-59 og Christian Winthers novelle *Kistestenen*. Herring 1974:32). Imidlertid nævner A overhovedet ikke hvilket eventyr, der hentydes til (Collinske Brevsamling XVII. H.25. KB).

Dateringen til 1866 stemmer da heller ikke med andre foreliggende oplysninger. Under et ophold på Holsteinborg hedder det således i Dagbøger 14.8.1867: »Idee til Eventyret: »Madamen« (VII 330) og 19.8.: »Skrevet paa »Madamen« (ib. 332). Næste dag må arbejdet have været færdigt, for 21.8. rejste A tilbage til København, og 22.8. var han til middag hos Melchior: »jeg læste Nissen og Madamen som tiltalte; kørte med Billes og Bloch i Sporvogn til min Dør. Bloch gik op og ytrede at han ved Madamen hele Tiden havde set Fru M [= Dorothea Melchior] at hun havde Optegnelses Bog &c; jeg blev aldeles lide stemt derved, eftersom nogen af de André eller hun selv havde samme Opfattelse som Bloch, da var jeg tilvisse et utaknemligt Menneske, jeg blev afficeret, følte mig meget betaget« (ib. 333). 23.8.: »Sov urolig pinte; kunde ikke udholde det, vilde ud til Fru M for at mærke Indtrykket, kørte med Sporvogn til Grønningen men betænkte mig saa og vendte om« (ib.). Endelig noterer han 2.12.1867: »Givet Lose til Folkekalenderen »Nissen og Madamen« (ib. 380).

I Bemærkninger hedder det om motivet: »*Nissen og Madamen* har Rod fra Folkesagnet om Nissen, der tirrede Lænkehunden« (23). Her tænker A på sagnet om Nissen og Drengen, hvor nissen efter at have drillet en tjenstedreng, fordi denne har skjult smøret under risengræden, sætter sig i vindueskarmen med benene ud ad vinduet: »Men saasom Nissen er forhadt af alle Hunde, saa begyndte Gaardhunden, da den såe ham, at gise, hvilket saaledes fornøjede Nis, efterdi dog Hunden ei kunde naae ham, at han stak det ene Been efter det andet ned til den, dillede og sagde: »Skue mig den Pusselank! Skue mig den Pusselank!« Imidlertid var Drengen vaagnet og listede sig bag paa ham; og som Nis allerminst tænkte derpaa, men blev ved med sit: »Skue mig den Pusselank!« stødte Drengen ham ned i Gaarden til Hunden, idet han raabte: »Skue ham nu allesammen!« (Thiele? II

272f; jvf. optegnelse fra Ryslinge på Fyn i Sv.Grundtvig: Gamle danske Minder. II.1857.228).

Motivet med nissens fjendskab, der slår over i beundring ved poesens magt, havde A tidligere brugt i *Nissen hos Spektakelen* (II 255f; jvf. også indledningen hertil ovf. om nissefiguren).

34.4 *Klinkningen*] cgl. reparation af ituslået porcelæn o.l. ved hjælp af metalkræmper; her i overført bet.: sammenbindingen.

35.4 *gjører Eder den underdauig*] l. Mos 1.23. – **16-17** *den lille graaklædte Nisse med den røde Hue*] sml. Thiele²: »Sædvanligt gaaer han klædt i grønne Klæder og har dertil en spids, rød Hue» (II 251).

36.6 *henkogt*] kogt så fløden er svundet ind for at gøre den kraftigere. – **6** *Mælkpap*] melgrød; meljævning kogt i mælk. – **10** *Fløen*] måske fynsk reminiscens. – **33ff.** Satire over den nationale selvglæde og snæversynethed der fulgte med stemningen omkring de nationale krige 1848-50 og 1864. Seminaristen er en parodi på grundtvigianerne og madamen på de velnærede åndeligt vakte.

37.14-15 *den gamle Bondetro ... i Huset*] alm. træk i folketroen, se ovf. og fx Thiele² II 267. – **17** *Geisten*] ånden.

38.5 *lun*] snedig, polisk.

Peiter, Peter og Peer

Peiter, Peter og Peer blev trykt første gang i Figaro. Et Ugeblad, red. af Robert Watt, Nr. 94, 12.1.1868.

Om eventyret, der med sine parallelle levnedsløb kompositorisk tilhører samme gruppe som *Suppe paa en Pølsepind* (III 12-24), *»Noget»* (III 45-46) og *De Visas Steen* (IV 87-100), skriver A i Bemærkninger, at det sammen med *De smaa Grønne* (V 32-33) er skrevet på familien Melchior's landsted Rolighed på Østerbro, »sprungne frem i Tilfredshed og Humour, som et lykkeligt Hjem kan give det» (23). Oplysningen er dog forkert. I Dagbøger 14.1.1867 noterer han nemlig: »Gik efter Middagen hos Collins i Theatret et Øieblik, var om [Aftenen] hjemme, fandt mig hyggelig og begynde paa Peiter, Peter og Peer» (VII 234). Men først efter A.s rejse til Paris og Schweiz 11.4.-7.6.1867, nemlig 19.7., skriver han fra Basnæs til grevinde Holstein: »En heel Maaned efter min Hjemkomst fra Paris og Schweiz har jeg tilbragt paa »Rolighed» ved Strandveien hos Groserer Melchior's [...] jeg skrev der to muntere Eventyr og endte min Fortælling om